

Αδυναμίες της αναπαράστασης με μια όριζουσα

1. Το πρόβλημα του spin

Όπως ήδη έχουμε πει η κυματοσυνάρτηση πρέπει να είναι ιδιοσυνάρτηση των τελεστών spin $\hat{S}^2$ και $\hat{S}_z$ του συστήματος.

Θεωρώντας spinorbitals τα οποία ανά δύο (α και β) μοιράζονται κοινή χωρική συνάρτηση (δηλ. RHF) οι άγνωστες τελεστές για μια όριζουσα Slater να είναι:

$$\hat{S}_z |\Phi\rangle = \frac{n_\alpha - n_\beta}{2} \hbar |\Phi\rangle$$

$$\hat{S}^2 |\Phi\rangle = \hbar^2 \left\{ \sum_P \hat{P}_{\alpha\beta} + \frac{1}{4} [(n_\alpha - n_\beta)^2 + 2n_\alpha + 2n_\beta] \right\} |\Phi\rangle$$

όπου n_α, n_β είναι ο αριθμός των spinorbitals με spin α, β αντίστοιχα ενώ $\hat{P}_{\alpha\beta}$ είναι οι τελεστές όρων των δυνατών εναλλαγών μεταξύ α και β

π.χ $\hat{P}_{\alpha\beta} |\bar{\varphi}_1 \bar{\varphi}_2\rangle = |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle$

Παραδείγματα:

α) Κλειστή στοιβασία (closed-shell) δηλ. όλα τα ηλεκτρόνια συζευγμένα. Π.χ: $|\varphi_1 \bar{\varphi}_1|$

$$\hat{S}_z |\varphi_1 \bar{\varphi}_1| = \frac{1-1}{2} \hbar |\varphi_1 \bar{\varphi}_1| = 0 \hbar |\varphi_1 \bar{\varphi}_1| \quad (m_s=0)$$

$$\begin{aligned} \hat{S}^2 |\varphi_1 \bar{\varphi}_1| &= \hbar^2 \left\{ |\bar{\varphi}_1 \varphi_1| + \frac{1}{4} [(1-1)^2 + 2 \cdot 1 + 2 \cdot 1] |\varphi_1 \bar{\varphi}_1| \right\} \\ &= \hbar^2 \left\{ -|\varphi_1 \bar{\varphi}_1| + |\varphi_1 \bar{\varphi}_1| \right\} = 0 \quad (s=0) \\ &\quad \text{OK} \end{aligned}$$

β) Άνοικτη στοιβασία (open-shell) δηλ. δύο ασύζευκτα ηλεκτρόνια σε διαφορετικά spinorbitals.

Δυνατές ορίσεις: $|\varphi_1 \varphi_2|$, $|\varphi_1 \bar{\varphi}_2|$, $|\bar{\varphi}_1 \varphi_2|$, $|\bar{\varphi}_1 \bar{\varphi}_2|$

$$i) \hat{S}_z |\varphi_1 \varphi_2| = \frac{2-0}{2} \hbar |\varphi_1 \varphi_2| = \hbar |\varphi_1 \varphi_2| \quad (m_s=1) \quad \text{OK}$$

$$\hat{S}^2 |\varphi_1 \varphi_2| = \hbar^2 \left\{ \frac{1}{4} [(2-0)^2 + 2 \cdot 2] |\varphi_1 \varphi_2| \right\} = 2 \hbar^2 |\varphi_1 \varphi_2| \quad (s=1)$$

ομοίως για την $|\bar{\varphi}_1 \bar{\varphi}_2|$ προκύπτει: $s=1, m_s=-1$
OK

ii) Όμως:

$$\hat{S}_z |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle = \frac{1-1}{2} \hbar |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle = 0 \quad (m_s=0)$$

$$\begin{aligned} \hat{S}^2 |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle &= \hbar^2 \left\{ |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle + \frac{1}{4} [(1-1)^2 + 2 + 2] |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle \right\} \\ &= \hbar^2 \left\{ |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle + |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle \right\} \quad (S=1) \end{aligned}$$

ομοίως $\hat{S}_z |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle = 0 \quad (m_s=0)$

και $\hat{S}^2 |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle = \hbar^2 \left\{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle + |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle \right\} \quad (S=1)$

Αντ. οι $|\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle$ και $|\bar{\varphi}_2 \varphi_1\rangle$ δεν είναι ιδιοσυναρτήσεις του $\hat{S}^2$.

Όμως αν θεωρήσω τους συνδυασμούς

$$\left\{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle + |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle \right\} \text{ και } \left\{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle - |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle \right\} \text{ πείνουμε}$$

εύκολα ότι:

$$\hat{S}^2 \left\{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle + |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle \right\} = 2\hbar^2 \left\{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle + |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle \right\}$$

$$\text{και } \hat{S}^2 \left\{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2\rangle - |\bar{\varphi}_1 \varphi_2\rangle \right\} = 0$$

στην πρώτη περίπτωση $S=1$ και στη δεύτερη $S=0$.

Ανταδρή εδώ για να περιγράψω σωστά το spin

απαιτούνται δύο ορίσεις.

"Έτσι έχουμε μια κατάσταση τριπλής πολλαπλότητας spin (triplet):

$$|\varphi_1 \varphi_2| \quad (S=1, m_s=1)$$

$$\frac{1}{\sqrt{2}} \{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2| + |\bar{\varphi}_1 \varphi_2| \} \quad (S=1, m_s=0)$$

$$|\bar{\varphi}_1 \bar{\varphi}_2| \quad (S=1, m_s=-1)$$

και για κατάσταση πολλαπλότητας ένα (singlet)

$$\frac{1}{\sqrt{2}} \{ |\varphi_1 \bar{\varphi}_2| - |\bar{\varphi}_1 \varphi_2| \} \quad (S=0, m_s=0)$$

Άσκηση: Να δείξετε ότι η αναμενόμενη τιμή της ενέργειας των τριών συγγενών της triplet είναι:

$$E^T = h_{11} + h_{22} + J_{12} - K_{12}$$

ενώ της singlet είναι:

$$E^S = h_{11} + h_{22} + J_{12} + K_{12}$$

Χρησιμοποιήστε τους κανόνες Slater-Condon

(Σημ: αυτό επιβεβαιώνει τον κανόνα του Hund που λέει ότι η triplet ($\uparrow\uparrow$) είναι χαμηλότερα από την singlet ($\uparrow\downarrow$))

Από τα παραπάνω βλέπουμε ότι μια spin-restricted
ορίσμουσα Slater περιγράφει σωστά το spin
μόνο συστημάτων κλειστής στοιβάδας (closed-shell)
όπου όλα τα τροχιακά είναι διπλώς κατειλημένα
ή σε ανοικτά συστήματα μόνο τις high-spin συ-
στάσεις δηλ. εκείνες για τις οποίες $m_s = \pm s$.

Στις υπόλοιπες περιπτώσεις απαιτείται γραμμικός
συνδυασμός ορίσμουσών για να είναι ιδιοσυναρτήσεις
του $\hat{S}^2$ και συνεπώς αυτή η μεθοδολογία.

2. Ηλεκτρονιακή συσχέτιση (electron correlation)

Στην μέθοδο HF με μια ορίσμουσα το κάθε ηφε-
κτρόνιο αΐθάνεται μια "μέση" ηλεκτροστατική αγω-
γη από τα άλλα ηφεκτρόνια $\langle \varphi_i | \sum_j (\hat{J}_j - \hat{K}_j) | \varphi_i \rangle$

και δεν έχει την δυνατότητα να την ελαχιστο-
ποιήσει περαιτέρω υιοθετώντας και άλλες κατα-

τομές. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την χρήση περισσότερων ορίδουδων Slater στην κατασκευή της κυματοσυναρτήσεως. Η ενέργεια που θα κέρδιζε ονομάζεται ενέργεια ηλεκτρονιακής συσχέτισεως (electron correlation energy).

3. Size consistency (συνέπεια μεγέθους)

Μια υπολογιστική μέθοδος θα πρέπει να μπορεί να περιγράψει σωστά ένα μοριακό σύστημα για οποιαδήποτε γεωμετρία των πυρήνων. Για παράδειγμα θεωρήστε την διάσπαση $H_2 \rightarrow H + H$. Θα πρέπει η μέθοδος για απόσταση των δύο πυρήνων $R \rightarrow \infty$ να μας δίνει την ενέργεια και την ηλεκτρονιακή κατανομή δύο μεμονωμένων ατόμων H. Ας θεωρήσουμε λοιπόν την ορίδουδα Slater που χρησιμοποιήθηκε για το H_2 :

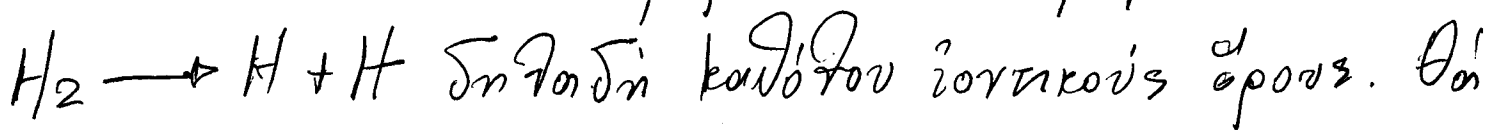
$$|\bar{\varphi}_1 \bar{\varphi}_1| = |(s_a + s_b)(s_a + s_b)| =$$

$$= |S_a \bar{S}_a| + |S_a \bar{S}_b| + |S_b \bar{S}_a| + |S_b \bar{S}_b|$$

δηλαδή η κυματοσυνάρτηση περιέχει 50%

ομοιοποτικό χαρακτήρα ($|S_a \bar{S}_b|, |S_b \bar{S}_a|$) και επίσης 50% χαρακτήρα ιοντικό ($|S_a \bar{S}_a|, |S_b \bar{S}_b|$). Αυτό

δημιουργεί πρόβλημα όταν προσπαθήσω να περιγράψω την διάσπαση του μορίου όπου προφανώς θα έχω

πρέπει να έχω μόνο $|S_a \bar{S}_b|$ και $|S_b \bar{S}_a|$.

Οι όροι $|S_a \bar{S}_a|$ ή $|S_b \bar{S}_b|$ αντιστοιχούν σε $H_2 \rightarrow H^- + H^+$

Παρατηρώ ότι:

$$|\psi_2 \bar{\psi}_2| = |(S_a - S_b)(\overline{S_a - S_b})| = |S_a \bar{S}_a| - |S_a \bar{S}_b| - |S_b \bar{S}_a| + |S_b \bar{S}_b|$$

Ετσι φαινόταν στο άπειρο εάν πάρω τον συνδυασμό

$$|\psi_1 \bar{\psi}_1| - |\psi_2 \bar{\psi}_2| = 2(|S_a \bar{S}_b| + |S_b \bar{S}_a|) \text{ δηλ. το}$$

εσωτό αποτέλεσμα. Α οδηγήμαστε στο συμπέρασμα

ὅτι μία πιο σωστή περιγραφή τοῦ συστήματος Ψ ἦταν ἕνας γραμμικός συνδυασμός

$$\Psi = C_1 |\varphi_1 \bar{\varphi}_1| + C_2 |\varphi_2 \bar{\varphi}_2|$$

καὶ νὰ ἐλαχιστοποιήσω τὴν ἐνέργεια ὡς πρὸς τοὺς συντελεστές C_1, C_2 . Μία τέτοια ἐλαχιστοποίηση Ψ

ἔδινε στὴν ἰσορροπία $C_1 \gg C_2$ γιατί ἡ $|\varphi_1 \bar{\varphi}_1|$ παίζει τὸν πρωτεύοντα ρόλο ἐνῶ εἶ ἀπειρὴ ἀπόσταση

Ψ ἦταν $C_1 = -C_2$ γὰρ νὰ περιγράψει σωστὰ τὸ σύστημα $H + H$.

^c0 γραμμικός συνδυασμός ὀρίδουμένων Slater γὰρ τὴν περιγραφή κυματοσυναρτήσεων ὀνομάζεται ἀλληλεπίδραση ἀπεικονίσεων (configuration interaction, CI)

καὶ μπορεῖ νὰ γενικευθεῖ μὲ ἀρῆση ποσῶν ὀρίδουμένων ἢ μέθοδος CI Ψ ὀνομαπυλεῖ στὴ συνέχεια.